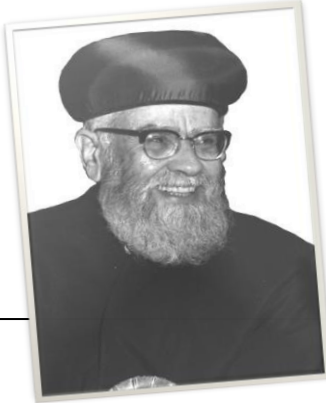

בית המדרש החינוכי ואהבת * עולם התורה של ילדי התורה

**לומדים בחדר מורים
 לומדים גם בחברותא, הורים וילדים
 ללימוד ועיון בצוותא**

שאלות התבוננות
 לעיון מתוך המאמר:

1. מדוע השבת נקראת שבת-זכור?
2. מה תוקף הקריאה בשבת זכור, מצוות התורה או תקנת חכמים?
3. מי קבע את חיוב הקריאה בשבת זכור?
4. כיצד חז"ל דרשו את ההוראה בפסוק: "זכור, אל תשכח"?
5. מה "רבים שואלים" ביחס למצוות "זכור"?
6. מרן משיב: "הטעם ברור" – מה התשובה הברורה שמרן משיב לשאלת הרבים?
7. במה שונה מלחמת פרעה וסיחון ממלחמת עמלק?

מאמר ל"שבת זכור"

מאת **מרן הרב יצחק נסים** זצ"ל הראשון לציון והרב הראשי מקורות: לדור ולדורות, חלק ראשון: מאמרים ונאומים, עמ' עח-עט

א { **"זכור את אשר עשה לך עמלק לא תשכח!"** ידוע ששבת זו נקראת "שבת זכור", על שום שקוראים בה פרשת "זכור את אשר עשה לך עמלק".¹

קריאת פרשה זו היא מן התורה, ומרדכי ובית דינו קבעו להסמיכה לנכדו, המן הרשע, אשר בימים ההם בזמן הזה חשב להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים.

ב { **רבים שואלים:**

הרי כל האומות בכל הדורות הרעו לנו וכמה מהם עמדו עלינו לכלותינו, ולא ציוותה התורה לזכור מעשיהם, ומדוע דווקא את מעשה עמלק הזהירה התורה לזכור ולא לשכוח? [כמו ש] אמרו חז"ל²: "זכור" בפה, ו"אל תשכח" בלב.

ואולם הטעם ברור, כי אף שידוע שעשו שונא את יעקב, ובלב כל אחד מזרעו של עשו מקננת שנאה כבושה, בכל זאת, לא עמדו עלינו אלא א"כ מצאו עילה וסיבה. על דרך משל, המצריים פחדו מריבויים של ישראל, ואמרו: "הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאנו ונלחם בנו".³ כמו כן, סיחון ועוג פחדו מצבאות ישראל שיעברו בגבולם ויגרמו להם נזקים, לכן יצאו להילחם עם ישראל. וכן כל שאר האומות היו להן עילות וסיבות אשר מחמתן הגבירו את שנאתן ויתחכמו סוד על זרע ישראל.

לא כן עמלק הרשע, לא הייתה לו כל עילה לבוא להילחם בישראל בצאתם ממצרים בדרכם לארץ, ובזמן שנפל פחדם של ישראל על כל העמים אשר שמעו וראו את כל האותות והמופתים אשר עשה ה' לעמו במצרים ועל הים, וינער את מצרים בתוך הים וישובו המים

ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם לא נשאר בהם עד אחד, ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים.

אך עמלק הרשע, לא שת ליבו לכל האותות והמופתים האלה, ובא להילחם בישראל, ועיי כן החליש את המורא והפחד שנפל על האומות.

¹ דברים כה, יז.
² מדרש ספרי, שם.
³ שמות א, י.

בית המדרש החינוכי ואהבת * עולם התורה של ילדי התורה

ג} כמאמרם ז"ל⁴: "אשר קרד"י⁵ כי הקרד לפני אחרים. אמר רבי חוניא, משל למה הדבר דומה? לאמבטיה רותחת שלא הייתה בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד וקפץ לתוכה, אע"פ שנכווה הקרה לפני אחרים. אף כאן כיון כך שיצאו ישראל ממצרים, הקב"ה קרע הים לפניהם, נשתקעו המצרים לתוכו, ונפל פחדן על כל האומות, כמו שנאמר: "אז נבהלו אלופי אדום... תפל עליהם אימתה ופחד"י⁶.

כיון שבא עמלק ונזדווג להם, אע"פ שנטל את שלו מתחת ידו, הקרן לפני אומות העולם. כל האומות שמעו כל אשר עשה אלוהים לישראל ונמס לבבם, בא עמלק ראשון והתגרה בהם, אע"פ שניגף, הרהיב לב הגויים לבלתי ירא מהם ומאלוהיהם. "ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זיכרון בספר"י⁷, אמרו חז"ל⁸: "כתוב זאת" - שבא עמלק להזדווג לישראל בצאתם ממצרים קודם לכל האומות. ארבע מאות פרסה פסע ובא להילחם עם ישראל ברפידים. "מחה אמחה את זכר"י - זה המן, "עמלק - כמשמעו"י⁹.

ד} מזה נלמד לדורות, כמה גדול עוון החוטא בפומבי והפתיים ההולכים אחריו בעיניים עצומות, אעפ"י שבוודאי יענש מן השמים, התקלה כבר נהייתה ואי אפשר לגדור בעדה.
על כן החמירו רז"ל, כל כך בשמיעת פרשת זכור, להעיד בנו להתרחק מחילול ה' המקעקע כל בנין הדת. וכן כתוב: "והנפש אשר תעשה ביד רמה.. את ה' הוא מגדף.. עוונה בה"י¹⁰.

ה} [ומה] שהקב"ה ציוונו בתורתו: "זכור את אשר עשה לך עמלק... לא תשכח"י¹¹, נראה כמתנגד למצוות "לא תקום ולא תטור"י¹²?

רז"ל קבעו לקרוא פרשה זו עם ההפטרה הראויה לה בשבת הסמוכה לפורים מלפניה, לא להעיר שנאת לבב נגד מי שיהיה, וכ"ש נגד אומה שבימיהם חדלה כבר, רק להעירנו שאין לנו לחקור אחר משפטי ה', אם ישרים הם אם לאו, רק מוטל עלינו לשומרם בלי פקפוק כי באמת צדקו יחדיו. שאול המלך לא כן עשה, נגד מצוות ה' חמל על עמלק, אומה אכזרית מזנבת הנחשלים, ומה נמשך מחמלתו? אחד מצאצאי אגג, המן, חשב להשמיד את כל היהודים - **לולי ה' שהיה בעזרתם.**

שאלות התבוננות לעיון מתוך המאמר:

8. מה המשל שחכמים משלו על מעשה עמלק - ומה הוא בא ללמד?

9. מרן כותב: "מזה נלמד לדורות" - מהו הלימוד כאן?

10. מה הסיבה שחכמים החמירו מאד לשמוע את פרשת זכור?

11. מרן שואל: האם החובה של "זכור - אל תשכח", סותרת את המצווה של "לא תקום ולא תטור". הסבר את השאלה.

12. כיצד מרן מבהיר כי אין סתירה בין הפסוקים הללו?

13. כיצד מרן מבאר את תקנת חכמים לקרוא את פרשת זכור דווקא בשבת הסמוכה לפורים?

⁴ תנחומא תצא, ט.
⁵ דברים כה, י.
⁶ שמות טו, טו-טז.
⁷ שמות יז, יד.
⁸ מדרש מכילתא, שם.
⁹ שם, טו.
¹⁰ במדבר טו, ל-לא.
¹¹ דברים כה, יז-יט.
¹² ויקרא יט, יח.